

DOMAČI PRIJATELJ

V PRAGI, 1. APRILA 1906.

Ta časopis izdaje V
popolnoma zasto.

arna hranil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem
mačega Prijatelja* se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

VSEBINA: V. F.
GRİŠA: Zapoј mi
V temi. Z. K.: Iz
Z. K.: Zlata Praga.

: Vstajenje. ROMAN ROMANOV: Piše ...
... IVAN LAH: Boј ... JANKO LAVRIN:
rvaške učiteljice. IVO ČESNIK: Brzovavka.
leja. — Uganke. — Priloga: Naročilni list.

Izraz najpogostejše zahvale

naj blagovolijo sprejeti
priporočilom Vydrovih i.
di

cenjeni odjemalci, ki so nam s Svojim
(od 15. februvarja do 15. marca), pri-
vih naročnikov:

Jož. Aichwalder, kmetovalc
dovnica.
Jurij Aškerc, strojevodja, Š.
Jak. Baraga, zastop. pivov.
Jos. Basaj, dijak, Kranj.
Štef. J. Bayer, župnik, Grab
Gabr. Bezeg, učit. sopr., Post
Anton Bončar, kamnosek, Koš
Alojzij Božič, c. kr. gozdar v
Gorica.
Matevž Brieznic, cerkov., Vovt
Ivan Brus, c. kr. rud. rač. poi.,
Idrija.
Ana Burdychova, sopr. lekarnarja,
Škofjaloka.
Martin Celinšek, posest., Strensko.
Jos. Čian, žel. uradnik, Sava.
Jos. Černač, sprevodnik, Ljubljana.
Franc Demšar, krojač, Lučine.
Fr. Derčar, c. kr. sod. sluga, Ra-
dovljica.
Franc Dolinšek, kroj. mojst. Črna.
Leona Dolinšek, učiteljica, Preserje.
Peter Dolinšek, pismonoša, Tupa-
liče.

Jos. Erbežnik, tov. strojevod., Re-
berca.
Jos. Esterl, obč. tajnik, Glinje.
Ferdo Ferjančič, c. kr. gozdar,
Kamnik.
Jos. Fugina, c. kr. žel. poduradnik,
Kranj.
Mih. Gabriel, gostilna, Št. Janž.
Jos. Gale, posestnik, Ravnobrd.
Franc Globočnik, trg. zastop., Št.
Rupert.
Marija Gregorič, učiteljica, Škedenj.
Marija Hafner, mesarica, Mojstrana.
Robert Ivanuš, posestnik, Zdole.
Franc Jereb, Hraše.
Ivan Kapler, župnik, Sv. Jakob.
Hinko Kavčič, poslovodja, Ljub-
ljana.
And. Klanšček, Gorica.
M. Kokalj, učit. vdova, Kranj.
Jurij Korenina, dninar, Gorče.
Jernej Košar, c. kr. stražm. v p.,
Zalec.
Feliks Kravina, posestnik, Malenice

Ignac Kristan, posestnik, Golavabuka.

Josipina Lasič, c. kr. pošt. uprav., Renče.

Antonija Malis, šivilja, Kasaze.

Ivan Mikuš, dacar, Sodražica.

Ivana Nagode, Ljubljana.

Eliz. Natlačen, trg. in gostil., Sv. Francišek.

Vinko Niefergall, žel. mojster, Kanal.

Matija Perč, kanonik, Sv. Štefan.

Neža Pogačnik, posestnica, Zabreznica.

Anton Polanec, kmetovalec, Novavas.

Anton Poznič, posestnik, Sv. Jošt.

Ivan Pregelj, Medija.

Jan Reich, nadučitelj, Sv. Bolfank.

Matija Samsa, Malilog.

Ivana Sernc, šivilja, Ruše.

Mici Sicherlova, sopr. postajenač., Trzin.

Jerica Simčič, rev. dež. nakl. sopr., Ljubljana.

Uršula Somrak, gostilna, Vel. Lašče.

Jože Sorko, žel. čuvaj, Zidanimost.

Luka Spanžel, kroj. mojst., Kotlje.

Ant. Spende, c. kr. kanc., Ribnica.

Emi Spetič, Katinara.

Matej Sterle, posest. in gostil., Kozarše.

Ant. Stojan, posest., Boh. Bela.

Janez Supan, pismoñoša, Podbrezje.

Ivan Svetina, gostilničar, Žerovnica.

Franjo Šebre, posest. pogreb. zavoda, Zagreb.

Rok Šmon, kroj. mojster, Podgorje.

Izidor Šoberl, dimnik. mojst., Jesenice.

Jos. Štefanz, gostil., Gor. Radence.

Marija Tomšič, Ljubljana.

Antonija Trefalt, hiš. pos., Ljubljana.

Zmag. Valentič, sopr. šol. ravnat., Trst.

Matija Vidmar, spreved. juž. žel., Ljubljana.

Ana Vojščak, gostil. in posest., Vel. Gaber.

J. Vrhovnik, župnik, Ljubljana.

Ivan Zagoda, mlekar in posest., Hotederšica.

Janez Župan, fotograf, Draga.

Ivana Žerovnik, posest., Zapuže.

Janko Žunkovič, nadučitelj, Moškanjci.

Priznanja.

Ivan Belšek, žel. spreved., Ljubljana . . . Vaša žitna kava ima res čuden vpliv, odkar sem opustil bobovo in začel žitno rabiti, so moji otroci zdravejši in lica se jim vidno rudeče. Tudi nam odraslim se je tako priljubila, da ne moremo biti brez nje. Pošljite nam zopet novo pošiljko.

Ivana Breitenfeld, trgovka, Celje . . . Naznanim Vam, da mi poslana kava zelo ugaja. Priporočala jo bodem tudi drugim.

Marija Brodnik, žel. spreved. sopr. Sp. Siška . . . Pošljite nam zopet 5 kg. Vaše izvrstne žitne kave, ker nam najbolj ugaja.

Ivan Brus, c. kr. rud. rač. pom. Idrija . . . Vsled poskušnje Vaše žitne kave v moji družini sem popolnoma prepričan o njeni izvrstnosti, ter prosim, da mi jo zopet pošljete eno vrečico.

Joško Čirič, organ. in posest. Kapela . . . Blagovolite mi zopet poslati 5 kg. žitne kave, katere ne more pogrešiti moje gospodinjstvo, zato jo tudi vsakomur z mirno vestjo priporočam.

Ivan Dolinar, organist, Lučine . . . Vaša žitna kava nam vrlo ugaja. Odkar rabimo Vašo kavo, otroci in žena ne marajo druge piti. Prosim za novo pošiljko.

Josefina Dren, posest. hči, Maharokavas . . . Z Vašo kavo smo prav zadovoljni, zato jo tudi vsestransko priporočamo. Pošljite jo zopet 5 kg.

Ivan Florjančič, posestnik, Koritnica . . . Zahvaljujem se za poslano žitno kavo. Ker nam izvrstno tekne Vas zagotavljam, da ostanem Vaš stalen odjemalec.

Franja Gorup, paznik, sopr. Ljubljana . . . Ker mi je Vaša žitna kava pri gospodinjstvu neobhodno potrebna, pošljite mi jo zopet 5 kg.

DOMAČI PRIJATELJ.

LETNIK III.

V PRAGI, 1. APRILA 1906.

ŠTEV. 4.

VITOJ FEODOR JELENC:

VSTAJENJE.

Ah, pomladni vi vetrovi
zapihljajte,
ah, pomladni vi cvetovi
zadehtite!

Na licu vseh
je radost, smeh.
Ah prisijte žarki svetli,
v temo in obupe.
Z lučjo svojo razsvetlite,
vse, kar je zakrila noč!
Objemite
in ogrite
kar zakril je mrzli led!
Razvedrite, zveselite,
žarki svetli,
kar objel je nočni mrak!

Pomlad je zunaj!
Kako veselo vse je naokoli,
veselja vse žari, neskončne sreče,
nikjer gorja, nikjer ni boli.
Vzcveteli na poljani so cvetovi,
zaduhtel iz njih opojni je dah:
a v dušah rodili so upi se novi,
bodočnosti temne nikogar ni strah!
Pomlad je zunaj!
Pobožno in sklonjenih gre glav
po cestah množica ljudi

iz srca molitev prisrčna kipi,
in množica človeštva slavi
vstajenja dan, življenja dan!
Pomlad je zunaj, Marta!
Povsod se pesen vesela glasi:
zakaj tako si žalostno dekle,
zakaj pomladi v tvojih ni očeh,
zakaj na ustna ni priplaval smeh?
Glej Marta, pomlad je tam zunaj,
veselje, sreča in smeh!
Pozabljeni dolgi zimski so dnevi,
pozabljeno vse je dolgo gorje,
a sreče se nove odsevi,
v dušah veselih rode.
Prisjali sončni žarki
so na vrtove, pisano cvetoče
priklicali v življenje,
so novo srečo, novo pomlad!
in duše so žarki opojne objeli
in novo pokazali pot ...
Bodočnost vsakomur se jasna
odkriva
o sreči, lepoti, ljubezni vse sniva!
Ah, Marta, kje naju je sreča?
Glej, Marta, pomlad je tam zunaj,
veselje, sreča in smeh ...
a najina srca so prazna,
a solze v tvojih očeh.

ROMAN ROMANOV:

PIŠE . . .

I.

Ker je bila noč, zato se je pripeljal ob tistem času.

Na kolodvoru je bilo malo ljudij, pot proti mestu samotna in pusta. Tuintam je svetil iz noči luč, petrolejka slabo brleča, tuintam se je zibala na beli cesti široka in ploščata senca.

Mesto je bilo prazno, en sam čuvaj je hodil pred mestno hišo gorindol, vsa okna so bila temna, razsvitljena so bila še samo kavarniška. Za njimi so pili pijanci žganje, peli so in so govorili precej surovo.

Pavel Primož je prišel do rojstne hiše in je pokljukal na velikih in starih durih.

„Kdo je?“ se je začul glas od znotraj, duri so se odprle in na pragu je stala mati v dolgi in beli srajci.

„Ti si?“ . . .

Pogledala je, pomislila, potem ponovila popolnoma brezbrizno: „Ti si . . .“

Okrenila se je in je odšla po temi proti sobi, kjer je gorela slabotna nočna luč.

„Zapri duri“ je rekla in je legla v postelj. Tudi Primož je legel na klop k peči, roke je del pod glavo in je gledal v polmračni strop.

„No, tako je toraj s tem lepim poklicem! Človek misli, da dela za domovino, pa dela sebi na škodo. Sicer pa živi nad nami pravičen sodnik, ki hudo kaznuje in dobro plačuje . . .“

Primož se je vlegel na stran, nasmejal se je in je zaspal in zasanjal.

Sanjala se mu je evangelijska prilika o sejalcu in semenu, ki pa je imel to smolo, da je padalo seme na skalna tla in med trnje in ni prišlo zavoljo tega do nobene žetve.

II.

Tam iznad logov se je dvignilo solnce, odprl je Primož oči in je sedel. Roke je položil na mizo, ki je stala ob klopi — glej! že se je kadil na mizi zajutrk, sedeli so okoli njega domači, tudi žlica je bila zanj pripravljena in jo je vzel in je zajemal.

„Kaj pa si? . . .“

Tako je vprašal oče in se je uprl ob žlico: Odgovor pa je bil težak in Primož se je zaradi tega nasmehnil.

„Nekateri pravijo, da sem nekaj, drugi pa trdijo, da nisem nič. . .“

Primož se je še vedno držal na smeh in menda je to jezilo očeta, da je vstal in povedal svojo misel.

„Ti bom pa jaz povedal, kaj si: capin! . . .“

Odšel je oče in Primož ga je prištel med tiste, ki mislijo o njem, da je nekaj . . .

Dopoldne je šel potem v mesto in ker je bilo to mesto majhno in je ležalo tudi sredi lepih slovenskih dolin in krajev, so živeli v njem pač zelo modri in razumni ljudje. Ti so spoštovali človeka, ki je ustvarjen za delo in tudi dela, niso pa obračali kanarčka, ki je pel v kletki in je ustvarjen za zabavo. Zato tudi niso obračali Primoža in so se zasmejali zelo zaničljivo, ko je šel mimo njih in se tudi ni ponižno odkril, kakor je to po vseh slovenskih krajih spodobno.

„Kaj si prišel za ušesi rumeni kanarček, ti ponižni krokarček, ti kanalja malopridna! . . .“

Smejali so se za vogali in tisti, ki je bil iz tujih krajev in je to videl, se je zelo začudil.

„Kaj pa dela, da se mu pravi za ušesi rumeni kanarček, ponižni krokarček in malopridna kanalja? . . .“

Vprašal je začuden tisti, ki je bil iz tujih krajev in ni poznal lepih in gladkih slovenskih manir.

„Piše,“ so mu odgovorili, „piše kanalja, piše . . .“

Primož je šel preko mesta in dogodilo se je, kakor je po slovenskih krajih spodobno. Ni pozdravil, zato so ga ustavili sredi ceste in so izpraševali njegovo vest.

„Kaj pa, gospod Primož, kaj pa delate?“

„Pišem,“ je rekel Primož in tisti, ki ga je vprašal, se je vrnil v krog meščanov, ki je stal ob strani in čakal odgovora.

„Kaj pa dela, kaj pa dela?“

Od vseh strani je planilo vprašanje in tisti, ki je bil vprašan, je pogledal za Primožem, če je že dosti daleč stran, in je nato zelo veselo odgovoril:

„Piše kanalja,“ je rekel in se je prijel za kolena in se je na glas zasmejal.

III.

Malomestne gospodične pa so ga bile vesele in zlasti se ga je razveselila gospodična Evfrozina, ki je bila stara takrat 35 let, zelo sentimentalna in si je zelo želela pevca, ki bi ubiral

strune njenemu srcu v zadovoljnost in njenemu imenu v večno slavo. Zato je ogovorila Primoža na cesti, dala mu je svojo suho roko in se je ob svidenju skoro razjokala.

„Oh, saj te poznam, saj te je čutilo moje srce, ko si bil še pet kilometrov od tukaj. Ti si tisti — oprostite, da vas tikam — mojega srca izvoljeni, moje duše sladko in nerazumljivo koprnenje.“

Tako je rekla gospodična Evfrozina, v oči so ji stopile solze in svojo 35 let staro glavo je sklonila in položila na Primoževe prsi. Hotela ga je tudi poljubiti, a Primož jo je odvrnil od tega z najslajšimi besedami.

„Dobro, devica Evfrozina, samo da imaš dobro voljo, samo da imaš to, kaj je potem drugo na svetu! . . .“

Vsled teh besedi je bila gospodična zelo užaljena, še daleč bolj pa zaradi slučaja, ki ga bomo opisali v sledečem poglavju.

IV.

Primoža so bili povabili na gostovanje ljudje, ki so imeli zelo dosti denarja, pa malo lepo hčer, ki so jo klicali na ime Barbara. Čudna je bila Barbara, imela je oči po modelu plemena vzhodnoazijskega in tudi v kretanju ji je šla vedno precej trda.

Primož je bil povabljen, jedli so od poldne do večera in lepo so pogostili Primoža in njegovega genija. Kakor je pri tem razumljivo, se je zaljubila gospodična Barbara v povabljenega gosta in ko je minilo kosilo in sta odšla v kuhinjo gospod in gospa, je sedla gospodična Barbara k klavirju in je zaigrala zelo popularno in slavno skladatev „Traum einer Jungfrau“. Igrala je in odigrala, roke je položila v naročje in iz njenih oči so kanile debele solze. Primož pa je vstal in je odšel.

Zunaj pred pragom ga je čakala gospodična Evfrozina, vsa bleda in jezna in objokana in je vdarila z nogo ob tla in s koščeno pestjo ob kamenit podboj.

„Kaj je to zvestoba? . . .“

Tako je rekla in je za gospodično nespodobno pljunila po tleh.

„Fej!“ in je plunila drugič za Primožem, ki je odšel ne žejen, ne lačen svojo zanimivo pot.

V.

Ti dogodki so bili povod konfliktu, ki se je razvil med gospodično Evfrozino in gospodično Barbaro. Srečali sta se na cesti, vsaka se je obrnila v drugo stran in tudi plunila je vsaka v drugo stran.

„Fej!“

„Fej!“

„Ein Skan — dal! . . .“

„Brenta . . .“

„Mehur . . .“
 „Štokavnik . . .“
 „Lajdra . . .“
 „Mrha . . .“

* * *

Čez deset let po teh dogodkih je umrl pisatelj Pavel Primož. Na njegovem grobu je govoril živinozdravnik Ante Smetana o postanku povesti in jih primerjal s kužnimi boleznimi, ki so se pojavljale v tistem času pri prascih in goveji živini in prešel končno na Pavla Primoža in omenil njegova in njegovih povesti zasluge.

Gospodična Evfrozina je prinesla rdečo vrtnico in jo je vrgla v grob in pri tem jo je opraskala po roki gospodična Barbara, ki je bila zaradi tega zelo vznemirjena.

Samo to je bil nelep dogodek na slavnostnem pokopavanju, sičér pa je šlo vse lepo izpod rok.

GRIŠA:

ZAPOJ MI BELI DAN...

Zapoj mi beli dan,
 zavriskaj mi radost!
 ves v rožah zakopan
 ljubezni sveti gost!

Ob mesečnih nočeh
 po rožnatih stezah,
 polnočnico v očeh,
 veliko noč v rokah!

Pa gremo svetlo pot
 mi kronanci brez kron,
 čuj naših konj topot
 in zmage naše zvon!

Tako je bratec moj
 življenja se ne boj!
 od jutra do noči
 se dvanajst ur živi...

IVAN LAH:

BOJ . . .

Postna slika.

Kdor bi zdaj videl starko Klepečko, ko sedi zvečer na pragu pred hišo in pije kavo ter pita ž njo tri vnuke, enega na desni, enega na levi strani in enega v naročju, bi si komaj mogel misliti, da so bili enkrat hudi časi v hiši, da je bil velik boj in prepir . . .

Zdaj je vse mirno: Andrej hodi okoli hiše in opravlja, kar je še treba pred nočjo, mlada kuha večerjo, starka pa varuje in pestuje otroke. Tako je lep mir in zadovoljnost pri hiši, radi se imajo, da bi drug brez drugega ne mogli živeti.

Toda takrat je bilo ropotanje in kričanje, prepir in vpitje, da je poslušala cela vas. Zdaj so skoraj pozabljeni tisti časi, čeprav se jih še dobro spominjajo; toda kdo bi vedno mislil na take reči, ki je najboljše, da se jih pozabi, kajti zdaj je vse dobro in poravnano, kakor da ni bilo nikoli. Pri hiši se pije kava in vsi so zadovoljni, morda že prihodnji rod ne bo več vedel, kaj je bilo nekoč. Da se pa ne pozabi, zapisali bomo to v večni spomin. Vzrok, da se je godila ta povest je bila — kava. Ne čudite se, bilo je res, kakor bomo zapisali. To pa je bilo tako:

Ko je bila stara Klepečka ostala sama, vdova, je komaj čakala, da bi dorastel sin Andrej, da bi se oženil in bi bilo potem zopet vse v redu pri hiši. Prihajal je sicer ob najtežjem delu pomagat stric Lore, a vendar je bilo vedno nekako vse narobe pri hiši. Tisti predpust, ko je imel Andrej štiriindvajset let, je prišel stric Lore v nedeljo okoli božiča k Klepečki in ji povedal, da ve za nevesto. Naštel je vse njene dobre lastnosti, naznanil je, da bo okoli 600 goldinarjev dote in morda še kaj povrhu. Klepečka je bila z vsem tem zadovoljna, samo to ji ni ugajalo, da je bila nevesta iz hribov, ker se dolinci neradi ženijo v hribih. Ker je bil pa Andrej zadovoljen, je bila tudi Klepečka istih mislij, češ: se bo že privadila v dolini. In tako sta na sv. Treh Kraljev dan sedla stric in Andrej v sani in se peljala snubit. Stric Lore je bil že vse prej tako pripravil, da je lahko steklo brez posebnih težav. Naredili so za doto in drugo ter se dogovorili, kar je

potrebno, da ni potem na svatbi prepиров. Nekaj dnij potem so šli delat pismo, kjer si je Klepečka izgovorila svoj kot ter so vse natanko zapisali in podpisali. Brez posebnih zadržkov in zaprek, ki se tu in tam stavijo, predno se ljudje zvežejo, se je vršila nekaj dnij potem poroka in svatba, ki je stekla brez vseh prepиров, kar je imelo biti dobro znamenje. Hribovci in dolinci so sedeli skupaj, ta in oni je morda po neprevidnem izrekel kako besedo, a do prepira ni prišlo. Vsi so bili zadovoljni. Godec je pripeljal s harmoniko ženina in nevesto iz hribov, svatje so se razšli domov. Tako se je čisto mirno pripravljaval vihar, ki je imel priti v hišo. Pa saj je to tako nekako po navadi, da se mirno pripravljajo viharji.

Zelo zadovoljna, da se je ta važna stvar tako brez vseh daljših sitnosti iztekla, je Klepečka drugo jutro kuhala kavo; mlada je vstala precej pozno, kar je prvi dan po svatbi lahko razumljivo. Klepečka je torej mislila, da ji bo s kavo zelo ustregla, toda mlada ni bila s kavo nič zadovoljna. Takoj, ko je zadišalo po kavi, je stopila pred peč in nalila lonec z vodo.

„Kaj pa boš?“ je vprašala Klepečka.

„Za zajuterk bom pristavila.“ je rekla mlada.

„Saj že jaz kuham kavo.“

„Ej, mati, pri nas ne bomo kave jedli,“ je rekla mlada ponosno in pristavila lonec k ognju.

To je staro Klepečko zbolelo, kajti mlada je povdarila besedo „pri nas“ tako, da je stara lahko razumela, kaj s tem misli.

Rekla ni sicer nič, ker bi bilo vendar grdo, ko bi se takoj po svatbi prvi dan skregali, ampak videla je, da bo nastal iz tega oblačka vihar. Takrat je bilo namreč tako, da ljudje v hribih niso marali kave, dolinci so jo pa že pridno pili. Zato so morali dolinci dostikrat slišati očitania, da so „kofetarji“. Če so dolinski fantje prišli v hribe, so jih klicali oni na boj, češ da niso dolinci zanič, ker samo kavo pijo. Dolinci pa so hribovce zmerjali z „mocarji“ in tako je bil med njimi večer prepir. Dolinske ženske so bile že zdavnaj edine v tem, da je najboljše vsak dan dvakrat kavo, zjutraj in zvečer, ker ni treba prvič mnogo premišljati, kaj bi kuhale, drugič je najmanj sitnosti v kuhinji in tretjič menda najmanj stane. Tako so bile potuhtale dolinke in kuhala se je kava povsod, pili so jo stari in mladi, skoraj v vsaki hiši je bila po dvakrat na dan in nikjer ni bilo prepira zaradi tega, samo hribovci so jim oponašali, dolincem namreč, da so lenuhi, kofetarji in mehkoživci. Hribovke pa so se je branile, in so se pomenile tako, da je kava sama voda, ki nič ne zaleže. Ne rečemo sicer, da ni ta ali ona v Ljubljani poleg frančiškanskega mostu včasih izpila kako čašo tistega, kar tam prodajajo (kar se tudi kava imenuje), na božjih potih so jo tudi pile in po zimi, ko so prišle v nedeljo v cerkev in je bilo mrzlo, so se v gostilni rade pogrele pri njej. Toda v hišah se ni udomačila. In možje so bili z ženami ene misli, da kava ne da moči, da je človek po njej

takoj lačen, da se pri njej rod pomehkuži itd. Vendar, ko so prišli na košnjo ali za krovce v dolino, so jo radi pili, zjutraj in zvečer, pa je bilo seveda še kaj drugega zraven. Vendar so zabavljali, češ da dolinec brez kave ne more živeti . . . Tako je nastalo sovraštvo med dolinci in hribovci samo zaradi kave. In nekoč so se sprli v gostilni in so se prepirali, kdo je bolj močan. In takrat je dolinski fant, ki je pil kavo, zadel štiri mernike pšenice na ramo, najmočnejši hribovski fant je pa ni mogel. Umolknili so takrat sicer hribovci, toda odnehali niso in gospodinje so se zaverile, da kava ne pride v njih hišo. Takrat se je godila tudi ta povest. Zato je Klepečka takoj spoznala, da je naredila napačno, da si ni pri pismu, ki so ga bili delali v mestu, izgovorila vsaj zase vsak dan dvakrat kavo, kajti ona je bila prva med tistimi dolinkami, ki so jo pile dvakrat na dan, bodisi zato, ker najmanj stane, ali ker je ž njo najmanj dela, ali pa, ker ni treba vedno premišljati, kaj bi se kuhalo za večerjo (da je zjutraj kava, se je namreč samo ob sebi razumelo). Tako je Klepečka videla, da se bosta z mlado spogledali zaradi kave prej ali slej.

Glavna stvar je bil zdaj Andrej, ki je bil tudi po dolinsko navajen, toda morda se bo zbal mlade in bo odnehal. Brez besedi sta se sukali mlada in stara pred pečjo, Klepečka je kuhala kavo, mlada pa žgance. Govorili sta čisto malo. Kmalu je prišel tudi Andrej nekoliko zaspan iz hiše in je takoj spoznal, da ni vse v redu. Šel je mimo, kakor da nič ne vidi, pogledal je v hlev in se vrnil v hišo, kamor je Klepečka kmalu prinesla kavo, a mlada je kmalu na to prinesla žgance. Snedli so molče. Klepečka je pila kavo, mlada je z veliko samozavestjo jedla žgance, Andrej pa se ni hotel na nobeno stran zameriti, zato je združil oboje in pripomnil zraven, da mu to zelo diši.

Cel dan je bil potem čuden mir pri hiši. Kosilo je skuhala mlada in si s tem zagotovila pred pečjo svojo oblast. Stari pa se je hudo zdelo, da jo je mlada kar tako meni nič tebi nič odrinila. So že taki stari ljudje, da se jim zdi vse narobe, če niso sami zraven. Prej je bila cela gospodinja, zdaj je pa niti za svet nihče ne vpraša, kot da nima besede v hiši. To je ležalo Klepečki na srcu. Zato je šla takoj popoldne po hišah v vas in se je bitko pritožila čez mlado. Dolinke pa so jo prepričevale, da ima še svoje pravice, da naj se mladi ne pusti, in da naj posebno varuje glede kuhe, ker je mlada gotovo slaba kuharica. Klepečka je to pritrdila in sklenila, da kava mora ostati pri hiši, ker s čim bi si sicer sladila stare dni.

Tako je prišla proti večeru domov, ko je bil že ogenj v peči. Mlada je kuhala. Klepečka se je ozrla na polico, kjer so že izdavnata stali lonci za kavo. Ni jih bilo več tam. Stali so na ognjišču.

„Kaj pa kuhaš?“ je vprašala mlado.

„Vodo. Krop in moka — bo že kaj,“ je odgovorila mlada.

Stara je prenesla te besede, zalila je lonce in pristavila za kavo.

Stali sta nekaj časa obe pred ognjiščem; a kmalu so mladi burklje izpodletele, ali kaj in — nalašč ali ne, kdo bi mogel zdaj to vedeti — je prevrnila lonec s kavo po peči. Klepečka je zajokala.

„Hribovka,“ je zavpila mladi v obraz, „ali misliš, da bo tako, saj ne bo . . .“

„Bo, bo,“ se je raztogotila mlada in pometala lonce za kavo ob tla. In vnel se je prepir, da je bilo joj. Prišel je Andrej, miril je nekaj časa, a bilo je vse zaman. Klepečka je zmerjala mlado s hribovko in z drugimi priimki, mlada pa ji je vračala s kofetarico, mehkužnico in jo podila iz hiše, češ da je ona mlada, zdaj gospodinja, da se bo godilo vse po njeni volji, za kogar ni, naj gre, kamor hoče. Cela vas se je zbrala po oknih, za ogli in za vratmi, vse je poslušalo prepir.

„So se že vdarili, saj smo rekli, ne hodi v hribe po ženo, to je že stari pregovor,“ so govorili.

Tisti večer je bila Klepečka brez kave, pa tudi brez večerje. Jokala je po kotih in se kesala, pa je vzela mlado v hišo. Mlada pa se ni za prepir čisto nič zmenila, pospravila je po večerji in šla spat. Drugi dan je šla Klepečka zgodaj po vasi, pritožila se je sosedam, in obljubile so ji, da si bo pri njih smela kuhati kavo. Razni ljudje pa so premišljali, kako bi se iz tega dala napraviti pravda, da bi sodišče prisililo mlado, da bi morala pustiti, da si stara doma v peči skuha kavo. Tako so tekli dolgi postni dnevi, po dolini in po hribih se je o tem govorilo. Klepečka in mlada sta se pogosto prepirali. Andrej je bil toliko pameten, da ni pomagal ne tu ne tam, češ: se bodo ženske že naveličale . . . Toda pri vsaki malenkosti se je vnel prepir, psovke so letele od obeh strani, vsaka je vrnila drugi, kakor je mogla. Klepečka se je v par tednih postarala za cela leta, bodisi, da jo je vzela jeza, ker ni zmogla, ali pa ji je tako primanjkovalo hrane, ker ni hotela jesti, kar je skuhala mlada. Prišel je neko nedeljo celo stric Lore, da bi pomiril staro in mlado, pa le ni šlo. Šel je v hribe, kjer je bila mlada doma, da bi jo domači pogovorili, naj vendar pusti staro navado pri hiši. Res se je drugo nedeljo prikazala mati iz hribov pri Klepetu, toda mlada ni hotela odnehati. Takrat je stopil Andrej na noge in rekel, da hoče tudi on zjutraj kavo. Mlada je zajokala, začela je zbirati svoje reči in hotela iti v pustiv. Komaj so jo pogovorili.

„Pa nič,“ je rekel Andrej, vdaril je s pestjo trdo ob mizo in odšel v gostilno. In začeli so se novi prepiri, jok in vpitje se je čulo vsak večer. Vleklo se je to čez cel post, čez velikonoč in celo poletje. Delati se prav ni ljubilo nikomur in nič sreče ni bilo pri hiši. Kava se ni kuhala in vse se je pripravljalo za pravdo. Obe, mlada in stara, sta se že utrudili. Takrat je pripeljal vaški voznik od nekod majhno železno pečico in jo prodal Klepečki. Postavila jo je v svojo sobico in si kuhala sama zase kavo. Tudi Andrej je včasih pil pri nji. Mlada se je raztogotila, da ji bo stara pomehkužila moža in zopet se je vnel prepir . . .

Tako se je bližal že drugi predpust, ko je mlada nekaj obolela. Andrej je bil v skrbeh, ker Klepečka ni hotela pred peč, da bi mu kuhala, dokler je mlada bolna. Nekaj časa je hodila Klepečka sem pa tje po hiši.

„Kava, vem, da bi ji dobro storila,“ je rekla.

„Le skuhajte,“ je rekel Andrej.

In Klepečka je skuhala najboljšo, kakor je znala, mnogo smetane je dejala in mnogo sladkorja. Nesla jo je v hišo mladi in rekla: „Ali boš malo kave?“

Mlada jo je prijazno pogledala, prvič od onega začetka.

„Ali ne morete kaj družega?“ je rekla.

„I, seveda, tudi kaj družega bi, kar ti diši, ampak kava ti bo najboljše storila, le verjemi mi, saj vem sama, kako je.“

Mlada je popila kavo in ji je ugajala. Molčala je nekaj časa, potem pa zajokala.

„Saj nisem takrat nalašč prevrnila,“ je rekla, „saj veste, kaj je naglica.“

„E, kaj tisto,“ je rekla Klepečka vsa zadovoljna, „človek kaj reče, ko niti ne misli. Ali bi zaklala eno kuro, boš imela kurjo juho,“ je nadaljevala potem, da bi se pogovor obrnil drugam. „Le dajte, mati, kakor veste, da je prav.“

Ni bilo takih prijateljic, kot sta bili mlada in stara Klepečka tisti večer in cel čas potem. Stara sama ni vedela, s čim bi postregla, da bi prepričala mlado, da neče več prepira, mlada pa se ji je kazala hvaležno, vedno je ponavljala „mati“ in ko sta dolgo v večer govorili o raznih zadevah, ki so ob takih časih, si je mlada za zjutraj izvolila kavo, da bi pokazala stari svojo hvaležnost. Andrej tisti večer sam ni vedel, kam bi se del od veselja; šel je v hribe naznanjat, da se bliža v hišo vesel dogodek in srečni mirni časi.

Takoј drugo jutro, ko se je stara Klepečka še ukvarjala pred pečjo, da bi bila kava dobra, je prišla mati iz hribov in tudi ona je dobila kavo ter je ni mogla prehvaliti. Niti besede niso govorili o tem, kar je bilo. Andrej je šel na izbo in poiskal med staro šaro zibelko, ki se že ni rabila, odkar se je on zibal v nji. Obrisal jo je lepo, da so se poznale vse rože in podobe na stranicah in skončnicah. Od veselja je stopil malo v gostilno in ko se je vrnil, je tanek glasek v hiši naznanjal veselo novico.

„Ali je hribovec ali dolinec,“ je pomislil Andrej in si pripoznal, da bo najboljše, ako se reče, da je oboje.

V nedeljo je bila botrinja in vsi so bili veliki prijatelji. Poslej je bila Klepečka srečna, kajti zjutraj je bila zanjo vselej kava, mlada dva pa sta si izbrala po svoji volji, kot se jima je zdelo prav.

Prepiral se ni nihče več. Od takrat so zibali že trikrat in bodo še kdaj, stara Klepečka pa zadovoljno napaja sebe in unuke s tečno, zdravo kavo.

JANKO LAVRIN.

V TEM.

Iginil je dan . . .
Zagrinja mi oči mrak teman,
objela me je noč —
črna noč, viharna noč . . .
In blodim v strahu, v zmotnji tod,
neznana mi steza, zakrit mi je
pot . . .

in vihar divjá . . .
A jaz iztezam k nebu roké,
naj me odreši od gorjá,
naj me izvede iz temé,
naj me izvede iz noči zmotnjav
v svetli dan . . .

Z. K.;

IZ PISEM HRVAŠKE UČITELJICE.

1. pismo. Grozna nesreča, ki je zadela mojo ljubo vas, ni prizanesla niti meni: dala mi je čutiti isto bolečino, ako ne še večjo, ki ubija tudi moje uboge kmete.

Strašen požar je uničil 36 hiš, a med njimi tudi ono, kjer sem stanovala jaz. Silen vihar je razsajal pa smo vsi v dolnji vasi na en mah goreli in — pogoreli.

Požar mi je uničil boljši in lepši del mojega doma, vse zimske obleke, perilo in vse moje drage in mile spomine: knjige, časopise, dnevnike, zapiske, pesmi, načrte, slike in vrhu vsega tudi vse slike in spomine na mojega drazega, ranjkega očeta. Ne smem o tem pisati, zmešalo bi se mi. In mene ni bilo niti doma! Mama je bila sama! Čudim se, da ni umrla od straha. Zavarovano ni bilo nič.

Nu vsa materialna škoda ne sega v moje srce. Saj so nekteri vaščani ostali čisto brez vsega. To vse lahko dobim za denar, — pa če ne drugače na dolg; ali meni so izgoreli vsi spomini iz mojega milega živega in mrtvega sorodnega sveta — moje srce je zgorelo. — Jaz sem zdaj umrla. Ono kar se bo zgodilo z menoj enkrat na pokopališču bo samo formalnost.

Nisem imela niti zlata niti srebra ali med onimi dragimi malenkostmi sem bila bogata, a zdaj sem bednejša od prosjaka, ki spi v cestni grapi. Vedno sem si mislila: četudi bom stara 100 let, vendar bom med temi svojimi spomini vedno mlada in srečna.

Moj razum ne pojmi, kako mi je mnogo bolj žal mojih spominov, kakor drugih materialnih stvari, pohištva itd. — Samo moji vaščani razumejo za čim jaz jokam. Ko sem iskala po pogorišču, ako ne bi našla kakšen ostanek meni ljubih malenkostij je rekel nekdo: „Ah, gospodična, pustite to!“ A neki kmet, ki je prečital vse moje bivše knjige, mu je dejal: „Ah, kaj ti veš, kaj imajo naša gospodična v glavi!“

A tudi moji otroci v šoli me milo pogledavajo in šepatajo: „Našoj gospodični su sve knjige izgorjele, zato oni plačeju!“

Meni je bilo tako grozno, da sem hotela z brzovlakom v Zagreb, da bi me takoj premestili, ali moji vaščani niso pustili tega.

„Nek ne delaju tu sramotu našem selu!“

„Pogoreli smo. Ako i oni otidu, onda smo do kraja nesretni.“

In nekaj toplega je palo na moje bolno srce in ostala sem.

Ali v vas ne smem. Ono pogorišče je grozno. Tam sem zakopana. In tista hiša! — V njej sem vse začela: večernja čitanja za vaščane, šolo za odrasle analfabete, predstave za vaše zabave — vse — vse.

In moji dnevnik! Vse moje življenje in vse bolečine in radosti hrvaškega naroda, ki sem jih na svoje oči gledala — vse to je pepel. A cele noči sem zapisovala, kaj trpi moja vas.

2. p i s m o. Kako naj se vam zahvalim na predragem pismu, v katerem ste mi poslala toliko tolažbe!

Prav imate, ko pravite, da ljubite spomine a stvari, da niste ljubila nikdar. Kaj vam bojo stvari, ko imate v srcu vse ono, kar je bilo v vaši gotovo srečni otroški dobi lepega. Ali pri meni je drugače. Jaz svojega ljubega očeta niti poznala nisem, ker sem bila še le tri leta stara, ko je umrl. Vse, kar vem o njem, mi je pripovedovala moja mati, ali niti ona nima dosti pripovedovati, ker je bila samo štiri leta ž njim. „Če bi ne imela vaji dve (mene in svakinjo) pa bi se mi zdelo, da nisem bila nikdar omožena.“ Tako pravi mama kolikokrat. Njena sreča je bila kratka, ali glavno, da je bila sreča, kaj ne?

Kakor v sanjah se spominjam, kako je moj ranjki oče ležal na postelji. Bolan je bil. Jaz sem se vrtela okrog postelje. Potem mi je dal eno majbno knjižico (najbrž je bil to notes) in svinčnik, pa sem se lepo kratkočasila s tem. Kako je izgledal ne vem. Pred dvema leti se mi je sanjalo, da bo prišel. Čakala sem ga na kolodvoru. O, kakšno čustvo je bilo to, — ne morem ga opisati. Ali v tistem hipu, ko je prišel vlak, — sem se prebudila. Cel dan sem bila žalostna.

Pri nas se oglašaja jesen. Dež gre, megle se spuščajo na gozdove. Lastovke so odšle. „Moje“ so jako hitro odletele, ker so jim izgorela gnezda. Otrokom je bilo strašno žal „sirotic lastavic“, ker zdaj nimajo hiše, kakor tudi oni ne.

3. pismo. Danes sem pustila enega malega iz II. razreda po šoli zaprtega, ker je rekel otrokom, da je tako jezen, da bi, ako bi imel britev „zaklal sebe in — gospodično!“ — Seveda ni šlo gladko. „Nikoli več,“ — pravi in joka. — Majhno srce, ali — naglo!

Nedavno tolmačila sem v III. razredu, kako je postala Hrvatska kraljestvo. Pri tej priliki sem jim pripovedovala tudi o drugih oblikah vladarstva. Potem vprašam: „Otroci, kaj je boljše: da je dežela kraljestvo ali republika?“ — Večina pravi: „Bolje, da je kraljestvo.“ — „Zakaj?“ — „Ker je stalno.“ Samo moj pametni Romano iz četrte klopi, zavpije: „Bolje, da je republika!“ — „Zakaj?“ — „Zato, če je kralj krivičen in zatira ljudstvo, se ga ne more izmenjati.“

Vidite, to je republikanec! Rada ga imam ali te dni on in njegova soseda Miko in Filip ne dajo miru. Mažejo zid, komedije delajo, ne pazijo — cel koš šolskih grehov! Pišejo, kakor mačke.

85 jih imam — II. in III. razred skupaj in samo dvanajst klopi! Tesno jim je, pa se vrtijo.

Te dni sem imela čudno ulogo. En pošten obrtnik iz vasi me je prosil v dolgem pismu, naj se malo potrudim, da obrnem mater njegove izvoljenke, — tudi eno jako pošteno in dobro dekle — njegovo stran.

Stara mu neče dati hčerke, ker je grbav a dekle ga ima rado, ker je najplemenitejši fant v vasi, pa se upira materi. Naravnost se divim temu dekletu iz ljudstva, da ceni dušo više od telesa. A lepa je in ni siromašna. Šiva. A on je krojač in edinec; njegovi stariši imajo majhno posestvo. — Že sta si kupila prstane ali mati neprestano godrnja. Jaz sem jo že prilično omečala. Včeraj je bil odločilni dan. Bom videla, kaj je dosegel. Jaz sem jim „pripravila teren“. Kaj hočemo? Ljudje tehtajo človeka, kakor blago. Ako ima zadosti mesa — dobro, ako nima — slabo. Kdo vpraša za dušo? — A ta fant mnogo čita, ljubi Hivaško, navdušuje vas in l. 1903 je bil v ječi zaradi onih demonstracij na kolodvoru proti mažarskim zastavam. Meni je milo, da je ljubljjen kljub svoji telesni pomanjkljivosti. Oči ima jako blage in dobre in ugoden glas. Drugače pa je slab, kakor so vsi grbavci.

4. pismo. Kadar boste potovali v naše kraje, se morate ustaviti vsaj teden dni pri meni. Pri nas vam bo lepo, sprejeli vas bomo od srca. Naš kraj je lep. Do takrat se bo med našimi temnimi šumami belilo prvo tuje gnezdo — kateremu se tukaj vsi vesele, ker upajo, da bo privabilo sem bogati gosposki svet, ki ima mnogo potrebščin in dobro plača.

Naši bogati ljudje dajejo denar v hranilnice. Mrtvi kapitali!

Tujce psujejo ali kadar kateri pride, klanjajo se mu vsi, ker — ima denar! In tudi ljudstvu je tak tujec — pravi gospod! Svojega človeka nikdar tako ne spoštujejo.

Ravno sem bila prisotna, ko je zemljemerec meril zemljišče za to prvo vilo pri nas. Stari kmet je rekel, da drugemu ne bi bil prodal, ali temu gospodu — ki je kakor slišim sicer blag človek, — da rad prodal.

Samo njegov vnuk, moj učenec Franjo, hodi v II. razred, ni bil za to!

Rekel je, ko je prišel iz šole in slišal za to prodajo: „Ah, stari oče, zakaj ste to prodali? Kaj vam nisem rekel, da si bom na tistem mestu jaz hišo zidal, ko bom velik?“ — To je, — pripoveduje njegova sestra, — govoril še takrat, ko je bil srajčnik.

A kar se tiče nemške šole, ta je tako tukaj v modi. Vsa premožnejša dekleta pošiljajo stariši v Kočevje, da se tam v nemških šolah naučijo nemški!

Te gospodične imajo doma nemške molitvenike! „Da ne bi pozabile nemško,“ pravijo.

Zato mene tako boli, ko vidim, kako ravno ti ljudje najbolj kričijo na tujce in na Švabe, ki pošiljajo svoje otroke v bratsko Slovensko, da se naučijo nemški. Če bi jih vsaj kam drugam pošiljali. Ne, ali ravno v Kočevje; morda iz „slovanske vzajemnosti!“

Jaz sem eno leto nabirala milodare za našo siromašno šolsko deco. Ravno s t e m i ljudmi sem se mučila jako, a za eno krono. In koliko trdih besed! Ravno tisto leto je prišel v našo vas visok uradnik nabirat prispevke za neki cesarski spomenik. Njemu je dal vsak od teh opozicijonalcev in hrvatskih navdušencev po — 20 kron. A zakaj? Ker mu je prišel v hišo večji gospod od — mene in ker se je to — bolj daleč slišalo!

To je tisto!

Na tako nezvesto srce mora stopiti tujčeva peta. Nobenega ne obsojam, samo žal mi je, da smo taki.

Pozno je že in jaz moram še nekaj pisati za jutrnji sestanek mlekarške zadruga. Izbrali so me za tajnico, pa imam dosti pisarije ali jaz to rada delam. Moji mali so te dni mnogo boljši. Tudi moj Tonček „z britvijo“. Jako ga je sram.

5. pismo. Malo pišem. Malo časa imam. Saj sem vam pisala o naši mlekarški zadrugi. Če pojde vse dobro zidali bomo spomladi mlekarno in sirarno. Jaz sem perovodja, pa imam včasih res mnogo dela. Včeraj sem pisala 14 pisem. Plače seveda nimam. Za plačo bi se že kakšen boljši tajnik našel. Jaz znam pisati, pa zakaj jim ne bi pomagala?! — Morebiti se bo ta ideja lepo razvila in mene bo veselilo, da bom tudi jaz deležna dobre stvari.

Imamo tudi parno pilo (žago)! Postavil jo je bogat žid iz Trsta. Drugače je dober človek ali mene vendar le boli, da se

vije tuj dim nad našo vasjo. — Narod je zadovoljen, ker ima zaslužek . . . Zadovoljen je tudi naš šumar — Nemec — ki vživa v delu in napredku, pa naj ga prinaša tudi žid! — Samo naši bogatejši posestniki godrnjajo: a ravno oni so krivi, da je prišel žid, prvi žid v našo vas. Nisi hoteli sami kaj podobnega narediti; ali kadar tujec kaj naredi, potem jim je žal. Njihov denar so — mrtvi kapitali! Če vse to premislim gledam skoro brezčutno ta dim, ki pripoveduje našemu vedremu nebu o delu in uspehu — — —

Jaz mojim otrokom vedno govorim, kako je naroden greh prodati svoje ognjišče tujcu. Oni — siromački — pravijo: „Mi, gospodična, ne bumo naše hiše i grunte prodali!“ O, če bi tudi njihovi stariši in starci hoteli reči kaj takega!

Neki dan sem dala mojim otrokom to nalogo: „Kaj bi ti naredil, če bi bil cesar?“

Bistri Viktor, čegar oče je bil l. 1903 zaradi protimažarskih demonstracij zaprt, je napisal to: „Če bi bil kralj, bi bil z narodom in z vojsko jako dober. Dal bi jim mnogo kruha a vojskoval se ne bi nikoli.“

A moja pametna Anica iz III. razreda je napisala: „Če bi bila jaz kraljica, ne bi bila nič prevzetna, ampak bi pomagala revežem in jih jemala v svojo hišo na prenočišče.“

Tako se lepo kratkočasimo, kadar smo dobri! Zdaj za predpust pa je bila moja četa jako objestna, da sam poslala svojega Vida po eno šibo. Ali na njej je bil en mucek, pa jo nisem tako uporabila, kakor so zaslužili. Danes sem jim povedala zakaj jih nisem tisti dan „natepla“. A en mali pravi: „Ivica, je tisti mucek še tisti dan vzel!“ No, naj mu bo! —

V pondeljek je bila poroka mojega Stipe in njegove Francike, — To je oni krojač. — Fino smo se imeli do šestih zjutraj. — Ženin in nevesta sta bila jako vesela in srečna. Srečno smo premagali vse zapreke.

Zdaj me zopet bombardira s pismima en fant iz Amerike. Ta je zaljubljen v njeno sestro (od Francike), pa se boji, da ne bi pozabila nanj. Kmalu bo prišel domov, pa se bodeta tudi ta dva vzela. Zdaj si predstavite, draga, koliko imam pisarije in posla!

Letos me bojo premestili. Vlada misli znižati tukajšno učiteljsko osoblje za eno moč. Moja vas bi rada, da bi ostala, pa ne morem, ker je koleginja starejša od mene.

Pozdravljan vas in tudi cela moja šola vas pozdravlja, vas in Vladošo!

IVO ČESNIK:

BRZOJAVKA.

Po kosilu je sedel Ivan Muren na zofi in kadil drago smodko. V velikih, gostih oblačkih se je dvigal dim proti stropu. Na mizi je ležal časnik, družčino mu je delalo nekaj fino vezanih knjig. Odprl je Ivan drobnega knjižico in bral z zanimanjem pesmi mladega, modernega pesnika. Božali so mu dušo prijetni, v srečni uri porojeni verzi, radovedno so ga gledali resni in veseli obrazi z okusno poslikanih sten. V sosedni sobi je pel klavir otožno, skoro sentimentalno melodijo.

V sobo je stopila postrežkinja in rekla skoraj plaho: „Brzobjavka je ravnokar dospela na vas, gospod.“

Položila jo je na mizo in zapustila sobo.

Ivan je hlastno posegel po drobnem listu, hipoma pretrgal ovoj: Oči so mu brzo preletele hladne, mrzle črke. „Mati umira. Pridite!“

Omahnile so mu roke in se tresle. Na obrazu se mu je brala bolest in žalost.

„Tako hitro, tako hitro!“ je ponavljal med solzami. Težko mu je bilo v duši, nekaj strašnega mu je ležalo na srcu in ga hotelo zadaviti. Pritekle so solze izpod prstov in kapale na namizni prt. Debele so bile tiste solze in vroče, solze ljubezni in kesanja.

Zamislil se je tedaj profesor Ivan Muren med solzami. Pred očmi so mu sevali jasni dnevi detinske sreče, ki jo je užival tam v skromni, nizki koči kraj vasi. To pa je bilo davno, in tedaj je živel še oče Muren. Mati je bila tedaj mlada, vesela in čvrsta. Rastla sta bratec in sestra Ivan in Francka in se ljubila kot golobček in grlica. Pomagala sta staršem in ju podpirala, kolikor so jima dopuščale mlade moči.

Roditelja sta dala Ivana v šole. Zidala sta mnogo nanj in pričakovala, da ju podpre na stara leta.

In spominjal se je Ivan vseh dobrot, ki jih je trosila dobra materina in očetova roka na pot njegovega življenja. In teh ni bilo malo. Če so bile bolj majhne, so pa zato prišle iz dobrih src in obrodile dober sad.

Ivan je bil v osmi šoli. Takrat je izgubil dragega očeta. Pljučnica je zgrabila krepkega moža in grabežljiva strahovalka smrt mu je pretrgala nit življenja. Ko je oče Muren začutil, da se mu bliža z neizprosni koraki, je poklical k sebi svojo gorečo ljubljeno družinico in ji govoril s komaj slišnim glasom.

„Skoro vas zapustim, dragi moji. Bog hodi z vami na vseh potih. Ubogajta mater, otroka! Ti Ivan mi pa obljubi, da boš skrbel zanj, kakor hitro boš dobil službo. Z Bogom, moji dragi! Ljuba Meta, ne joči preveč, saj se še vidimo gori v večnem raj.“

Težko je govoril te besede in podajal roko v slovo. Ko je položil Ivan svojo mlado, krepko roko v uvelo očetovo, je vprašal Muren slovesno: „Ali obljubiš, Ivan?“

„Da, obljubljam.“

In oče je zaspal za večno. Družinica je pa jokala za njim.

Nova slika se je razgrnila pred njegovimi očmi. Tiha noč lega na zemljo, prav previdno in počasi odeva ves svet v svoje tajinstveno krilo. Zašumi, prav nalahno se vznemiri listje po sadnem drevju kraj vasi, tiha, zategla pesem zadoni po dolini, sliši se glasno žuborenje skakljajočega gorskega potoka, blede mesec siplje svoje svitle žarke na naravo. V taki noči je prijetno sedeti na prostornem vrtu in šepetati ljubici v prijazni utici sladke besede.

„Olga, ali me res ljubiš?“

„Ljubim, Ivan.“

Dvoje srečnih bitij se objame in poljubi.

Ivan Muren globoko vzdihne.

Zakaj sem jo zapustil? Tako majhna je bila in neizkušena in mi je zaupala kot svojemu bratu. Sreča je tedaj visela na veji kot lepo, zlatorumeno jabolko, samo stegniti bi bilo treba roke, in moja bi bila. Ali prišla je vmes neznatna senca; izprva je bila majhna in komaj vidna. Rastla je rastla tista senca in zakrila kot temna noč zlatorumeno jabolko na zeleni veji. Prišla je Elza, velika bogata in ponosna in izpodrinila Olgo.

„Vzemi že no Olgo. Vsi govore, da je tvoja. Ljubeznivo dekle je, lepa in pridna. Kako jo ljubijo otroci. Pravijo, da še niso imeli tako dobre učiteljice.“

Tako je govorilo izkušena mati in upirala proseče oči v Ivana.

„Ne morem, mati, ne morem, hudo mi je, ali ne morem.“

Obrnil se je in odšel. Dva dni nato se je odpeljal v mesto in jeseni se je poročil z Elzo Wallner.

Ivan je vstal, si ogrnil suknjo, poveznil cilinder na glavo in hotel oditi.

Tedaj so znova zadoneli krepki glasovi iz sosednje sobe.

„Posloviti se moram pri Elzi. Že mesec dni nisva govorila. A danes moram govoriti žnjo.“

Potrkal je lahno in vstopil.

Pogledala ga je Elza, se ponosno zravnala pokonci in ga ogovorila po nemško: „Kaj želite, moj milostivi soprog? Ali vam je dolgčas po meni?“

„Elza, jaz odhajam. Mati mi umira, morda je že umrla. Dovolj, da se poslovim.“

„Mati ti je umrla? Globoko sožalje ti izražam.“

„Ne maram od tebe sožalja, Elza. Dokler je živela, si jo sovražila. Zbadala si jo toliko časa, da je zapustila svojo sobico pri meni in odšla. Peklo jo je potem, da se nisem potegnil zanjo, za svojo edino mater. Doma je živela v pomanjkanju, ker ji sestra Francka ni mogla dati dobre hrane. Kako ker sama ni imela! A čemu ti vse to pravim. Ti si kriva, da mi leže mati tako zgodaj v grob. Ti si kriva, Elza.“

„Ivan, ali ne veš da si ji ti rekel, naj odide.“

„Ti si me pri njej očrnila, delala si se nekaj časa lepo, in stara reva ti je verovala. Kako tudi ne, saj si ji pokazala pisma.“

„Molči, povedala sem ji resnico. In to še zdaj trdim.“

„Dovoli, da odidem. Prepiral se ne tom s teboj. Ločila se bova prav v kratkem.“

„Z Bogom! Prav veselilo me bo, dobim vsaj nazaj denar.“

„Da, denar!“ je izgovoril s težkim srcem.

Obrnil se je in odšel hitrih korakov.

„Kje bo dobil denar? Saj ga je zaigral.“ Hudobno se nasmehnila, sedla k albumu in ogledovala v njem fotografije. „Tu je moj Egon, ta živi, ognjeni kavalir.“

Poljubila je sliko.

„Nikdar ne odpustim temu dolgočasnežu, da je ljubil pred menoj tisto Olgo. Izvrstno orožje mi bo proti njemu. Rabila sem ga že enkrat, mater sem preverila, da mi je nezvest. Zato je zapustila sobico, in to sem želela. Zdaj delam, kar se mi ljubi.“

Ali vendar ji ni bilo tako lahko pri duši. Nekaj kakor kes je vstajalo doli v globinah in se dvigalo vedno više.

Borna je bila sobica, v kateri je ležala na smrtni postelji stara Murnovka. Okna so bila zastrta, da je vladala v nizki sobi skoro tema. Duh po zdravilih se je razširjal po zraku.

Poleg postelje je sedela Francka in jokala.

Starka je držala v roki molek in težko dihala. Zdajinzdaj se je dvignila, a glava ji je omahnila na mehko blazino.

„Ali ga še ni?“ je vprašala s tihim, zamolklim glasom.

„Ni ga,“ je ihto odgovorila Francka.

„Že od jutra naprej mi je tako težko in zdi se mi vsak trenotek, da bom umrla. Da bi ga le še videla zadnjikrat! Lahko bi potem umrla.“ Počasi in pretrgoma so prihajale besede iz ust. „Mirni bodite, mati!“ je prosila Francka.

Lahno je nekdo potrkal na vrata. Vstopila je prav počasi in tiho učiteljica Olga. Po prstih je stopala po sobici do postelje, podala svojo malo ročico objokani Francki in jo tolažila.

Murnovkin izmučen obraz se je obrnil, in tiho je izpregovorila, ko je zagledala Olgo. „Kako ste dobri?“

Hotela ji je podati roko, ali bila je preslabotna.

„Ali ga še ni?“ je povzela čez kratek čas.

„Ob petih pride vlak. V kratkem mora biti tukaj,“ jo tolaži Olga, ki je prisledla poleg Francke in pazila na vsak migljaj.

Nekaj trenotkov je bila mirna. Usta so se ji komaj vidno pregibala, oči je imela uprte v strop. Hotele so se ji zapreti oči, ali odprla jih zopet hipoma. Zarožljala je z molkom in obrnila onemogle oči proti Francki in Olgi.

„Z Bogom! Recita mu, da mu odpuščam, da ga blagoslavljam, mu recita, in mu želim srečo. Z Bogom.“

V dolgih presledkih je govorila, koj potem je pa izdihnila.

Hitela je Francka in vžgala svečo, ali bilo je prepozno. Zajokala je in objela svojo mater; Olga je vzdihnila, in solza se ji je potočila po cvetočem licu.

„Bog ji daj večni mir in pokoj!“

Začule so se stopinje, hitre, hlastne stopinje, odprla so se vrata, ravno tako naglo zaprla. Ivan Muren je hitel k postelji svoje mrtve matere in v eni sapi vprašal: „Ali je še živa?“

Toda videl je, da je bilo to vprašanje nepotrebno. Franckin jok mu jo govoril, da je prišel prepozno.

„Prepozno sem prišel tedaj.“

„Prepozno, ravnokar je umrla reva. Izražam ti tiho, a iskreno sožalje. Ivan.“

Komaj je slišal Ivan te Olgine besede: preveč ga je prevzemala globoka žalost, in vest je glasno trkala: „Ti si kriv!“

Pokleknil je kraj postelje, oprijel se hladne materine roke, sklonil glavo in ihtel.

„Mati, mati! Ali ste mi odpustili, draga mati.“

Pristopila je Olga in mu nalahno zašepetala:

„Vse ti je odpustila, blagoslavljala te je in ti želela srečo.“

Pogledal je kvišku, ali skril je zopet svoj plašni pogled in klical zopet med solzami. „Mati, mati!“

Po dolgem času se je zravnal po konci, si obrisal solzne oči in pristopil k Olgi.

„Odpusti mi tudi ti Olga!“

„Nimam ti česa odpustiti. Če si me kedaj razžalil, sem ti že odpustila. Saj smo vsi slabotneži.“

Pogledala ga je s tistimi nedolžnimi očmi in mu podala roko.

„Zakaj mi pa niste ničesar sporočile preje o materini bolezni, poslal vam bi denarja za zdravnika.“

„Dolgo mati ni hotela o tebi nič vedeti. Pred tednom ti je pa pisala gospodična Olga.“

„Ali nisi prejel mojega pisma?“

Obrnil se je stran in ježno zaškrtal z zobmi, sam pri sebi je pa dejal: „Elza ga je prestregla. Izplačam jo. Ah, kako sem ljubil to žensko!“

Obrnil se je proti postelji, kjer je ležala mrtva mati, in tedaj ga je bilo sram nizkih misli. Spomnil se je, kako sta včasile sedela z materjo sama pred hišo. Risal ji je takrat zlato bodočnost in lepo življenje. Obljubljal ji je, da jo vzame k sebi.

Zastudil se je sam sebi, sklonil je glavo in zajokal zopet znova.

Večer je legal na zemljo, potihnilo je petje ptičjih korov. Oglašil se je čuk ob potoku in sova mu je odzdravljala. Zazvonilo je Ave Marijo. Potem so pa klenkali zvonovi k večnemu pojo stare Marnovke.

Ivan se je res ločil od Elze. Zaigrani denar si je izposodil in ji vrnil doto. Živel je od tedaj samotarsko življenje in pretičal večinoma svoj prosti čas v knjigah.

Z. K.:

ZLATA PRAGA.

(Dalje.)

Dolgo smo očarani stali pri črnem hradčanskem stolpu. Pisana leži Praga pod nami in stoteri njeni stolpi se blišče v solnču. Težko se ločimo od tega pogleda in počasi stopamo po starih mestnih stopnicah doli. Po celem hribu vodijo stopnice doli, stare stopnice, spominov bogate. Srednjeveški vitezi so stopali todi ob strani nežnih dvorskih gospodičen, glasno so žvenketale ostroge po trdem kamenju. Zdaj priseza tu ob lepih večerih mlad fant večno ljubezen svoji „švadlenky“ (šiviljici). Tako se menjajo časi...

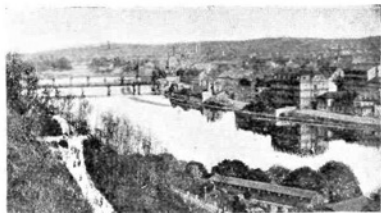
Zopet smo na Mali Strani, na najsevernejšem delu. Samo mimo-grede se ga dotaknemo. Tu je ob Vltavi ponosna palača Strakovske akademije. V najhujšem času germanizacije zapustil je češki grof Straka v svojem češko pisanem testamentu (l. 1710) vse svoje ogromno premoženje siromašnim plemičem, ki imajo češki inkolat (plemsko pismo). Preko

KARDINALOV DVOR.

sto let je pobijal državni fiskus ta testament in trajalo je še drugih 80 let dokler so se vsi ti milijoni posvetili pravi svrhi. Danes je v ti ogromni palači internat in privatna gimnazija za otroke ubožanih plemičev. Ko je državni fiskus videl, da ni pomoči, da se testament ovreči ne da — naredili so tako, da naj bo polovica za plemenite gojence češke narodnosti, polovica pa za — nemške. Kolikor se čuje iz teh zidov med svet, niti ta razdelitev ni poštena in se nemški plemiči redno v vseh stvareh odlikujejo na škodo čeških. — Mogoče bo zanimalo Slovence, da je poučaval na ti gimnaziji dolgo časa naš slikar Grmek risanje in slikarstvo. Zdaj je na njegovem mestu zopet naš rojak — slikar Vavpotič.

Malo dalje je prepasal Vltavo lahki in ozki mostič na verige, kjer smejo hoditi le pešci. Kmalu bo postavljen blizu njega nov, impozanten in ogromen most, ki bo spajal srce Prage, asanirano staro mesto z levo stranjo Vltave. Širok tunel bo peljal pod Letno ven v predmestja, kjer je še vse majhno in priprosto ali kjer bo za par let zakraljevalo novo šumno življenje. Bujno se širi Praga na periferijah, vsako leto sega par novih ulic z ogromnimi palačami — žal, večina le uniformirane in dolgočasne Zinspaläste — v zelena polja okolice.

POGLED IZ LETNE PO VLTAVI.

Polagoma se spenja Chotkova ulica zopet v breg, ki se širi za Hradčani a tik Vltave. Zopet se nam odpira nov pogled. Taka je Praga, odkoder koli pogledaš na njo, vedno nova, drugačna, krasnejša. Tukaj gori glasi top Pragi poldne a pred prelepim paviljonom kneza Hanaua, ki je bil na raztavišču o priliki češke izložbe eden najlepših, sedi se preugodno. Zopet nova panorama. Globoko pod nami teče Vltava a pogled sega na Vyšehrad, na Smichov, na Petřín, na

Malo Stran, vso Prago na desni obali Vltave objame lahko naenkrat, daleč po Vltavi gre do Karlina in mrkega, vedno trmoglavega Žižkova, kjer je nekdanj taboritska pest uničila cesarsko vojsko in kjer so zdaj ulice natlačene polne delavskega proletarijata.

POGLED NA HRADČANE IZ FRANJOŽEFOVEGA MOSTA.

iz mesta gori so polna, da greš komaj korakoma. Kadar igra Slavija — najboljši „nogometni“ klub z angleškimi, danskimi, ogrskimi ali nemškimi nasprotniki — udje teh klubov so večina visokošolci dotičnih narodov — gleda ta boj z ogromno, v usnje zašito žogo po deset tisoč ljudi, ki plačajo seveda vstopnino, kakor pri drugih utrkah. Le da pri futbolu ni cen, igra se za čast svojega kluba.

Za Letno raste od dneva do dneva najnovejši praški okraj — Holešovice-Bubna — še nedavno dve skromni vasi. Tukaj se koncentrirajo glavni industrijski zavodi, tu so razne ogromne tvornice, v katerih je zaposlenih na tisoče delavcev. Tu je tudi mestna električna centrala (postavljena z nakladom od 5 milijonov kron), nova mestna akc. pivovarna in ogromna centralna klavnica. Tam čisto na kraju, skoro že v poljih, dviga se gledišče „Uranija“, mala elegantna predmestna pozornica z jako dobrimi igralnimi silami — več njih je bilo angažovano tudi že pri nas v Ljubljani — in uglednim repertoarjem. — Razume se, da služi to gledišče pri praktičnih Cehih tudi v praktične svrhe: da privabi občinstvo v mestno pivovarno.

STAROMESTNI TRG
(severna stran): RUSKA CERKEV.

V STAREM MESTU. ZVEZDARNA.

in v Draždane. Življenje teče neobuzdano dalje in išče novih virov dela in zaslужka, ne stoji, ne čaka, ne lenjari . . .

Po lepem mostu Františka Jožefa se vračamo zopet na desno stran Vltave. Iz vseh praških mostov nudijo se prekrasni pogledi na eno in

Pri Vltavi je zgrajeno novo trgovsko pristanišče za preko 250 ladij, zdaj še prazno — ali ktereга čaka sijajna prihodnost, ko bo za par let cela Vltava regulirana, spojena s kanalom z Donavo in bo trgovina po ceneni vodni poti od Hamburka, Dunaja, Pešte in Balkana prehajala skozi Češko in glavno mesto Prago . . . Takrat se bo nečista Vltava še bolj skalila, preстал bo idiličen mir, ki leži nad njo in ki ga niti premnogi dolgi splavi ne motijo, ki plovejo iz južne Češke pod praškimi mostovi v Labo

STAROMESTNI TRG (zapadna stran). MAGISTRAT, SPOMENIK DEV. MARIJE.

drugo stran. Povsod vidite celo mesto, celo Prago, ne kakor v drugih mestih samo dve pusti fronti obalnih ulic. — Široka Elizabetna ulica, vedno glasna in polna živahnega prometa vodi v mesto. Prišli bi zopet na Prikope ali mi že prej zavijemo na desno v staro mesto. Častite in groteskne stare hiše in palače nas pozdravljajo, tajinstveno se naslanjajo ena na drugo v stoletni lepoti pokrite s stoletnim prahom, umazane od stoletij a vendar krasne in čistiljive. Po Dolgi ulici gremo, ki je ozka in temna, zatopljeni v misli in ko se razširi prostor pred nami, obstojimo občarani. V srcu mesta smo, centru njegovega življenja v žalostnih in slavnih dneh, žarišču od koder so se razširjali žarki historije cele češke zemlje — na staromestnem trgu smo. Krasno in impozantno so obkolik stare palače ta slavni in čistiljivi prostor. S spoštovanjem kroži oko po teh kamenitih pričah tolikih velikih zgodovinskih dogodkov. Pred nami stoji v strogi gotiki magistrat s kapelico sv. Lovrenca, z visokim stolpom in s svojo znamenito astronomsko uro. Temeljni kamen je bil položen l. 1338 a pozneje je vsaka doba prizidavala. Razun novejše glavne fasade sestoji poslopje še iz več drugih, starejših zgradb; na najstarejši blišče zlate besede: Praga caput regni — Praga, glava kraljestva. Nad vhodom vije se bogat gotski portal, poleg njega omenjena ura, ki je okrašena s slikami slavnega Manesa (ura sama je iz l. 1490.) in kjer angelj udarja ure, potem prihajajo iz vratice po hodniku apostelji in se klanjajo Kristusu, samo Juda Iškarijot neče pripogniti drzno glavo — nazadnje zapoje petelin, smrt zamahne s koso, da pripomni vsem, da bo tudi njim enkrat bila zadnja ura. — Malo poslopj v Evropi je videło toliko historičnih dogodkov, kakor ta magistrat. Pred njim so se vršili sejmi, viteški turnirji in največja slavlja. Tukaj so se že v početku husitskega gibanja odigravale krvave borbe: tukaj je bil obglavljen l. 1422 znameniti duhovnik Jan iz Želive. Ljudstvo je takrat podrló vrata in osvojilo zborovalno dvorano, ki je še danes popolnoma ohranjena: na stenah visijo podobe vseh dosedanjih praških županov. Tukaj so l. 1458 izbrali Jurija Poděbradskega za kralja, l. 1483 so vrgli župana Klobouka skozi okno, ker je bil sovražnik Husitov: l. 1605 so zarabili glavo cesarjevemu feldmaršalu Rosswürmu:

VZHODNA STRAN STAROMESTNEGA TRGA. (Zadaj: TYNSKA CEPKEV.)

l. 1621 je bilo zaprto v magistratu in potem pred njim obglavljeno 27 plemenitašev, ki so bili vodje nezadovoljnežev s cesarsko vlado, poslednih ostankov bojevitih Husitov, po nesrečni vojski na Beli gori. L. 1848 so se dvigale tu barikade in tribine in tukaj se je objavila konstitucija, — takratni ideal vseh poštenih narodnih boriteljev. Mislilo se je takrat, da je boj dokončan, cilj dosežen. — Ali stari, častitljivi magistrat še ni doigral svoje vloge. Sijajne in lepe besede ostale so prazne, petdeset dolgih let je minilo — in zopet se danes dviga pest, kljci grme iz ust parijev društva, ki so imeli dozdej le dolžnosti: Bogu dajati, kar je božjega, carju, kar je carjevega, žulje bogatašu, ponižen hrbet biču mogočnika. Danes zopet zahteva raz balkona tega starega in slavnega poslopja češki narod svoje pravice, trgajoč verige starih privilegij. Letos 28. novembra nagrnilo se je na namestje tisoče in tisoče ljudstva, vse bližnje ulice so bile

zasedene. In raz starega balkona govorili so zastopniki vseh strank k zbranemu ljudstvu: enake pravice vsem! Mladočehi, Staročehi, socialni demokratje, narodni socialisti, realisti — vsi so bili edini ta čas. In stari magistrat je zopet doživel historičen dan.

Na sredi trga stoji kip Matere božje, postavljen od Ferdinandu III. v zahvalo za končano 30letno vojsko. Kakor pendant temu stebri stal bo v kratkem na nasprotni strani spomenik Husa.

Poleg magistrata na desno dviga se lepa, obnovljena ruska cerkev, katero so kupili Rusi pred štiridesetimi leti od katoličanov. —

VLTAVA PRI STAROMESTNEM NABREŽJU.

Dalje v isti fronti je nekdanji pavlinski samostan, poznejše kovnica (Münzerei), — zdaj je zgrada iz nova sezidana v nekdanjem slogu, poleg nje moderna palača mestne zavarovalnice. Na južni strani trga razvrstila so se okusna privatna poslopja, med njimi osobito lepa Storchova knjigarna, v češki renesansi s slikarijami znanega Aleša. Najzanimivejša je vzhodna stran trga, nasproti magistratu. S posebnim čarom nas presenete srednjeveške zgradbe s svojimi visokimi fasadami; ta v sredini je stara preko 400 let, to je slavna tako imenovana tynska šola; hiša kraj nje gostila je l. 1588 odpislanca poljskega kralja, Radziwilla in krakovskega vojvodo. Dalje je palača knezov Kinskih, zdaj gimnazija, od že omenjenega Dienzenhoferja sezidana v okusnem praškem baroku. Nad temi hišami se vzdigata zadaj stolpa cerkve Matere božje pred Tynom; v črnosivem, neotesanem granitu, v stilu zgodnje gotike kipita majestetično v modro nebo. Ta cerkev je poleg sv. Vida na Hradčanih najznamenitejša cerkev v Pragi, — ne le po svojem bogatem umetniškem okrasju, ampak tudi po ulogi, ki jo je igrala v historiji. Začela se je zidati pod Karlom IV.; za časa Husitov je bila njihova glavna cerkev, v sredi visoko na pročelju se je v izdolbini pod križem svetil velik zlat kelih a pod njim je stal kip Jurija Poděbradskega. Za časa protireformacije snel je jezuit Plachy z nekoliko dijakov v noči ta kelih doli in postavil tja Mater božjo a iz keliha je dal napraviti Mariji zlato aureolo. Izdolbina, kjer je stal prej kip Jurija Poděbradskega je prazna do danes. V cerkvi je na glavnem oltarju ogromna slika znamenitega češkega cerkvenega slikarja Škrete, ki prikazuje nebohod Marije; dalje je tu veliko leseno razpelo iz XIV. stoletja, oltar sv. Luke s prekrasnim gotskim baldahinom, ki je stal nekdanj nad grobnico husitskega škola Aug. Lucijana; dalje je v cerkvi grobnica junakega vojskovodje V. Berka iz Dube in nagrobna ploča ter kosti slavnega danskega astronoma Tychoa de Brahe (umrl 1601), ki je živel in umrl v Pragi. Iz gotske prižnice, postavljene v XV. stoletju pridigali so največji husitski pridigarji Rokycana, Konrad Waldhauser, Jan Milič, Cahera in dr. — čez 200 let je bila cerkev v rokah kališnikov, vse do nesrečnega l. 1621, ko se je moralo izseliti zaradi vere 30.000 čeških rodbin v tujino s svojimi škofi, ki so izdali vzorni prevod iz sv. pisma pod imenom „kraljiške biblije“ a Jan Komensky se je proslavil na večne čase, kakor pedagog in mislilec; umrl je na Holandskem. — Za tinsko cerkvijo je zanimiv dvor Týn z mnogimi lepimi fasadami in bogata cerkev sv. Jakoba, samostan minoritev.

Na magistrat meji mali trikotni trg, Malé náměstí. Zanimive privatne hiše se vrstijo okrog a na sredi trga stoji šesteroogлата prekrasna železna mreža, kjer so bili v prejšnjih časih obsojenci izpostavljeni javnemu zasmehu, zdaj je tu studenec. Nekoliko korakov dalje in zopet zagledamo zanimivo skupino starega mesta, ki je zadaj zastavljeno z eno strano Klementina z zvezdarnico. Ko pridemo po Železni ulici od velikega ringa evo nas pred priprostim dolгим poslopjem, katero kinča prekrasni gotski „Erker“: to je Karolinum, sedež najstarejše univerze srednje Evrope, staroslavne Karolo-Ferdinandeje. Zdaj je tu pravniška fakulteta češke in nemške univerze in zajedniška velika aula s portreti vseh dozdanih rektorjev. Na drugi strani ulice je bivši karmelitski samostan s cerkvijo sv. Havla, a na sredi trga pred univerzo stoji deželno nemško gledališče, prej t. i. stanovsko, v začetku osemnajstega stoletja središče umetnosti. Tukaj je iz glavne lože naznanil deželni predsednik občinstvu med predstavo, sprejem konstitucije l. 1848. — Malo dalje smo pri moderni tržnici in na Ogljenem trgu. Tam v oni častitljivi hiši št. 420 je skladal Mozart svojega Don Juana.

Mimogrede se ozremo na cerkev sv. Ilije, ki stoji na mestu nekdanje betlehemske kapelice, kjer je začel pridigovati Hus, in za malo korakov smo pred dobročudnim purgarskim poslopjem „U Halánků“. Ali kaj skriva ta nizka hiša in visoki prizidani trakt na dvorišču! Tukaj je svobodomiselní Čeh Vojta Naprstek nabral in nagromadil neprecenljivega blaga in osnoval muzej, kakoršnih je malo. Osobito je zastopan umetniški obrt vseh vekov in narodov. Češka narodna umetnost se šopiri tu v prebogati, pestri množici, prekrasne vezenine so zložene pod steklenimi predali,

rezbarija, steklarstvo — vse je zastopano. Prelepe so tudi zbirke kitajskega in japonskega umetnega obrta, zlatih vezenin na črni svili, rezbarij v slonovini, vkladanih kaset, orožja itd. Tudi slovenske avbe in peče najdete tu. Njegov pepel (dal se je sežgati v Gothi) počiva v lepi urni v njegovem dragem muzeju ...

RUDOLFINUM.

„U HALÁNKŮ“.

Poleg Vltave se vzdiga novi umetniško obrtni muzej a poleg njega Rudolfinum, dom umetnosti. Tukaj je galerija slik, z mnogimi dragocenimi slikami in ogromna koncertna dvorana, kjer se goji najuzornejša glasba od prvih umetnikov. Tudi glazbeni konservatorij je tu in cela vrsta prostorov, kjer se prirejajo vsako leto internacionalne umetniške izložbe.

(Dalje prih.)

DVA JUBILEJA.

JOSIP STRITAR

Prinašamo našim čitateljem Stritarjevo sliko. Že v zadnji številki smo priobčili govor Dr. Prijatelja na Stritarjevi slavnosti na Dunaju. Mislim, da bi bilo odveč ponavljati, da je bil Stritar tako rekoč oče naše literature. To pač vsak razume, da je literatura brez literarnega časopisja iluzorna. L. 1870 je prvkrat zazvonil „Zvon“ in tega čina Stritarju naš narod ne more pozabiti nikdar.

Kakor pisatelj in pesnik je bil Stritar idealist in njegovi umotvori so se v naši hitroživeči dobi že prežili. Od sedemdesetega leta do danes smo Slovenci v literaturi tako napredovali, da se nam zde povesti, ki so se takrat pisale pri nas, danes

že naivne. Kakor organisator in kritik slovenske književnosti v letih sedemdesetih in poznejše, pa je oral Stritar ledino in, kakor danes zanjemo, je Stritar sejal. Zadnja leta se je posvetil slavljenec mladinski književnosti. Vsak Slovenec pozna njegove ljubke otroške pesmice, ki jih je izdala družba sv. Mohorja. — Slava mu!

1. svečana praznovali so Čehi šestdesetletnico Svatopluka Čecha, pesnika, ki je s svojimi „Pesmami sužnja“ uplival na duševno in politično mišljenje vseh Čehov let devetdesetih. Od l. 1867 dalje je literarno deloval, celo vrsto prekrasnih umotvorov je poklonil češkemu narodu.

S. Pich

„Pesmi sužnja“, ki so izšle l. 1894, in ki so bolesten krik tlačnega in ponižovanega naroda, so razburile in predramile ves češki svet. V enem letu je izšlo 25 izdaj te knjige in ni ga bilo Čeha, ki bi ne poznal teh prekrasnih z bolestinim in strastnim patosom pisanih pesmi. Doma, v družtvih, na shodih so se čitale te pesmi in v vsakega, ki jih je čital ali bral, je padla iskra navdušenega domoljubja. — Ves narod je obsul pesnika s hvalo — ali ta se je umaknil v Italijo.

V majhni vili zunaj pred Prago živi Svatopluk Čech, oddaljen od hrupa javnosti, ki jo ne ljubi. — Zdaj o priliki njegove šestdesetletnice slavil ga je sleherni Čeh, vsi Slovanje so se ga spominjali.

?? UGANKE ??

Razpisujemo danes

četrti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. aprila. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. Kip iz gipsa.
2. „Zbrani spisi Janka Krsnika“ (krasno vezana knjiga).
3. „Pogled na Miramar“. (Krasna barvana slika v okvirju).
4. Skrinjica za šivanje.
5. Zofka Kveder-Jelovškova: „Iskre“ (krasno vezana knjiga).
6. Košarica za cvetlice.
7. in 8. Po 3 skudelice za kavo.

Dobitki tretjega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. Ant. Čiha: „Houdournik“ (orig. oljnata slika v okvirju): Marija Ratar, županja, Ljubinj.
2. Minka Vasičeva: „Dobra kuharica“ (krasno vezana): Kristina Stolf, sopr. žel. pregl. Divača.
3. Pogled na Trst (barvana slika v okvirju): Anton Muri, Reberca.
4. Okvir za fotografije: A. Javornik, trgovec, Radeče pri Zid. m.
5. „Prešernove poezije“ (krasno vezane): Lovro Rejec, Nemškirut.
6. Skrinjica za smodke: Jožef Gale, posest. Ravnobrd.
7. in 8. Po 3 skudelice za kavo: Mici Kolšek, posestnica, Šoštanj. Frančiška Kristan, sopr. čevlj. Novavas

Rešitve ugank v 3. številu.

25. 45 kron. 27. Sokrat, ki, so kratki. 28. Lepa Vida je pri morju stala, tam na progu si plenice prala. 29. Vol, lov. 30. Riba, šiba. 31. Roj, rojak. 32. Delo je prva dolžnost človeka.

26. Pri oknu je sedela rudeča in pa bela kot lilije in rože cvet: na oknu pa je stala posoda čedna mala in v njej rudeči beli cvet.

Prav dobro sem pogledal
in tamkaj sem zagledal,
da vse je bil — umeten cvet!

Silvester K.

Listnica uredništva.

Erizem, Vi ste tudi poet! Saperlot, saj bodele še Prešerna pozobali.
Mirno so tekli
dnevi življenja,
nič niso rekli —
bili so prosti ...

Prebito čudni so ti Vaši mutasti dnevi! Mi je pa že druga pesem: Njej in luni* bolj všeč.

Z okna gledala si luno,
ona tebe dol z neba;
mrko zrla ti je v dušo,
mrko zrla nas oba.

Oh! ...

Gost: Če bi bil za tole vino samo par let prej vedel — bi imel še vse svoje lase. Človek to kislico samo polizne, pa se mu koža tako nagrebanci, da bi se lasje niti izpuliti ne dali, kaj še-le, da bi sami popadali ven.

Gospod: Kaj, ta naslanjač, da je petsto let star? Niti 300 let ne.

Trgovec: Odpustite, gospod toliko star je gotovo, vsaj sem ga jaz sam za toliko starega kupil.

- Mimi Gruden*, sopr. c. kr. kanc. Podgrad v Istri . . . Prosim pošljite mi nemudoma vrečico žitne kave. Potrebujem jo nujno za dojenčka, koji ne mara druge primesi k mleku kot samo Vydrovo kavo.
- Marija Jalen*, gostil. Kropa . . . Ker nam je Vaša izborna kava jako priljubljena jo tem potom zopet naročam.
- Ivan Kalan*, dež. dacar, Motnik . . . Vaša žitna kava je res v vsakem oziru priporočila vredna. Naročam jo še 5 kg.
- Venceslav Keržišnik*, obč. obh., Naklo . . . Vašo pošiljatev prejel, sem jako zadovoljen. Pošljite mi takoj še zgoraj navedeno množino kave.
- Eliz. Mehora*, Rudolfovo . . . Ker mi gospa Burdychova, lekar. sopr. v Škofjiloki ni mogla prehvaliti, zatoraj prosim, da jo tudi meni pošljete 5 kg.
- Jurij Murnik*, kroj. pom. Brezje . . . Z Vašo kavo sem v resnici prav zadovoljen, ker ima izboren okus. Takoj ko to porabim, naročim zopet.
- Fortunat Paradiž*, posestnik, Šoštanj . . . Vaša žitna kava mi jako ugaja, ter sem sklenil, da ne bodem nikdar več brez nje. Naročam zopet 5 kg.
- Vekoslav Puhar*, postajevod. c. kr. drž. žel., Šmarje . . . Nikdar ne bi bil vrjel, da je Vaša kava tako okusna in da tako dobro deluje. Pošljite mi jo prej ko mogoče zopet en zavoj.
- Osvald Pustišek*, učitelj, Ojstrica . . . Ker je Vaša kava res izvrstna, pošljite mi jo zopet 1 vrečico.
- Ana Repenšek*, šivilja, Gornji grad . . . Kupila sem v prodajalni za poskus Vaše žitne kave. Ker pa meni in mojemu soprogu izvrstno ugaja, jo takoj naročam 5 kg.
- Franc Romih*, posestnik, Brezje ob Slomu . . . Z zadnjo pošiljko kave sem bil zelo zadovoljen, ter željno pričakujem nove vrečice.
- Marija Rutar*, županja, Ljubinj . . . Vaša žitna kava se nam je res tako priljubila, da jo ne moremo več pogrešati. Pošljite nam jo v kratkem zopet vrečico.
- Rado Sem*, poslovođa, Letuš . . . Ker se mi Vydrova žitna kava vsestransko toplo priporoča, prosim, da jo tudi meni pošljete 5 kg.
- Av gust Sorman*, gostilnič. Konjice . . . Zaloga Vaše kave nam je pošla, ker bi jo zlasti otroci težko pogrešali, zatoraj nam jo blagovolite poslati dve vrečici.
- Mart. Sotošek*, nadučitelj, Žetale . . . Vaša kava je vsega priporočila vredna, posebno prija otrokom in jim izvrstno tekne, pa tudi nam odraslim, kot primes prav dobro diši. Prosim še za 1 vrečico.
- Valentin Šlibar*, c. kr. fin. nadstraž., S. Pietro di Nembj . . . Vaše blago mi vrlo ugaja, sem v vsakem oziru popolnoma zadovoljen.
- Vekoslav Trobej*, nadučitelj, St. Ilj . . . Vaše izborne kave na morem zadosti prehvaliti. Pošljite mi zopet 5 kg.
- Inatija Vidmar*, sprevođ. in posest., Ljubljana . . . Prepričan sem, da je Vaša kava izvrsten lek za slabi želodec, vsled tega jo toplo priporočam svojim kolegom.
- Ana Vojščak*, gostil. in posest., Vel. Gaber . . . Brez Vaše žitne kave mi ni mogoče biti, pošljite mi nemudoma novo pošiljko.
- Valentin Wedenig*, posest. Breznica . . . Odkar moji otroci Vašo kavo uživajo so veliko bolj zdravi, tudi jim izborna tekne. Prosim za novih 5 kg.
- Frančišek Zajec*, črtal. mojster, Vevče . . . Z kavo zelo zadovoljen, pošljite jo zopet.
- Valentin Zavri*, nadučitelj, Begunje . . . Ker mi bo v kratkem zaloga Vaše mi jako priljubljene in fino aromatične kave pošla, zato mi izvolite poslati kmalu 5 kg. iste.
- Jakobina Žitek*, odvet. sopr. Rudolfovo . . . Pošljite mi zopet 5 kg. Vaše izborne žitne kave, kakor tudi prav izvrstnih juhnih konserv vseh pet vrst.

Vydrova žitna kava pridobila si je v desetih letih svojega obstanka, prvo mesto med kavinimi primesi. Vendar čemu hvaliti, ker se vsak sam lahko prepriča o njeni dobroti. Prosimo Vas tudi, da jo blagohotno priporočate.

V nekaterih družinah brani samo predsodek rabo Vydrove žitne kave, ker si mislijo, da iz žita ni kave. Iстина je da ni to ona strupena, zrnata kava, pač pa je zdravi in prijetno dišeči napoj. V tisočih rodbinah uživa se sama brez primesi zrnove.

Vydrove juhne konzerve gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva se razlikujejo že na prvi pogled od izdelkov gospodinjam do zdaj ponujanih. Lahko z mirno vestjo rečemo, da smo, kar se tiče okusa naših juh, brez konkurence. Hitra njih priprava pridobiva nam vsak dan novih kupcev. Ako ljubite zvečer krožnik juhe — ali ako porabite opoldne meso raje za pečenko, kakor za juho, so naše konzerve, kakor nalašč. Gobova, grahova, lečna, rižova i rezančeva juha v $\frac{1}{2}$ kg. zamotkih po 1 K 50 v.

Vydrov juhni pridatek služi k zboljšanju juh. Ako se navažite na njegov dobri okus, ga boste pogrešali tudi v najbolj močni juhi. Izvrsten je to pripomoček gospodinjam: drugič priobčimo morda nekatera pohvalna priznanja, ki jih dobivamo od vseh strani. $\frac{1}{2}$ kg. v steklenici 3 K 50 v.

Oblati.

Ob'ati	dessert	škatulja	50 kosov	K 3—
"	maslovi	"	25	" 2—
"	malin. rezi	škatulja	50	" 2—
"	delicatesni	"	50	" 250
"	karlovarski mali	"	50	" 1—
"	" večji	"	50	" 2—
"	" veliki	"	50	" 3—

Vse vrste oblatov pomešane: Škatulja za 2, 4 ali 6 K.

Buhtin. Ž njim docilite izorno, slastno dišeče pečivo. Osobito gospodinje po deželi se ne morejo prehvaliti tega pridata, ki obseza vse razne primesi, ki jih devajo dobre mestne kuharice v kruh, potice in kolače. 5 zavoječkov po 10 v. zadostuje za 20 25 kg. moke.

Ambo. Gasi žejo in okrepcuje. Ugoden napoj i bolnikom. Zajemčeno čisti in svinca prosti šumeči bonbon. 1 škat. 50 kosov 2 K.

Kolekcija vseh naših izdelkov po 3 K 40 v.

Vsebina:

1 stekleničica juhnega pridata	K —60
5 juhnh konserv, gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva	" 150
Oblati (6 vrst)	" —64
Šumeči bonboni „Ambo“	" —40
Buhtin	" —10
zavoječek in zavojnina	" —18

Gotovo vsak kdor se prepriča o izborni kakovosti naših izdelkov poskrbi za to, da bodo stalno na njegovi mizi.